อิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

The Influence of Intellectual Capital on Sustainable Growth of Thailand's Thrift and Credit Cooperative

ดร.คีตภัทร ฉวีวงศ์ (Dr.Keetapat Chawewong)[1*]

(Received: *April 19, 2022;* Revised: *November 24, 2023;* Accepted: *December 1, 2023*)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยและอิทธิพลขององค์ประกอบทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 590 สหกรณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อทดสอบสมมุติฐาน ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางปัญญามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ทั้งนี้ยังพบว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนสัมพันธ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ABSTRACT

This study aims to investigate the influence of intellectual capital and its constituent elements on the sustainable trajectory of Thailand's thrift and credit cooperatives. The dataset comprises 590 directors associated with thrift and credit cooperatives nationwide, carefully selected for the analysis. Methodologically, the study relies on multiple regression analysis to systematically examine the hypothesized relationships. The findings unequivocally demonstrate a positive influence from intellectual capital and its tripartite components on the enduring growth paradigm within Thailand's thrift and credit cooperatives sector.

คำสำคัญ: ทุนทางปัญญา การเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

Keywords: Intellectual capital, Sustainable growth of Thailand's thrift and credit cooperative

[1]*Corresponding author: keetapat.c@kkumail.com*

**ข้าราชการประจำกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*

**Civil servant at the Department of Cooperative Promotion, Ministry of Agriculture and Cooperatives*

บทนำ

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับความยั่งยืนทางธุรกิจกำลังได้รับความนิยมอย่างมากในทุกภาคส่วนธุรกิจของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา [1,2] หลาย ๆ องค์กรได้เริ่มกำหนดให้ความยั่งยืนเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายด้านการเงิน สังคม และสิ่งแวดล้อม [3] นอกจากนี้การดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายด้านความยั่งยืนยังเป็นตัวช่วยสำคัญที่เพิ่มประสิทธิภาพในการทำกำไรให้กับองค์กร [4] ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในปี 2019 ที่สนับสนุนให้ทุกองค์กรนำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความยั่งยืนมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานขององค์กร [5] และสหภาพยุโรปเองก็เคยออกคำสั่งให้องค์กรต่าง ๆ เปิดเผยข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเงิน เช่น ผลการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและสังคม ทรัพยากรขององค์กรที่แสดงให้เห็นว่าเป็นทรัพยากรที่หายาก มีค่า ลอกเลียนแบบไม่ได้ และไม่สามารถทดแทนได้ ยิ่งเป็นการเน้นย้ำว่าถ้าองค์กรใดมีทุนทางปัญญาสูง (Intellectual capital) ยิ่งส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือคู่แข่งในอุตสาหกรรม [6,7]

ทุนทางปัญญาประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนสัมพันธ์ [8] โดยทุนมนุษย์เกี่ยวข้องกับการที่องค์กรมีพนักงานที่มีความสามารถ ขับเคลื่อนการทำงานได้ด้วยตนเอง มีความเชี่ยวชาญ มีแรงจูงใจในการทำงานสูง ทนต่อแรงกดดันจากการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มีคุณวุฒิสูง และมีความสามารถตามที่องค์กรต้องการ [6,8,9] ทุนโครงสร้างเปรียบได้กับการที่องค์กรมีระบบฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งความรู้ เช่น คู่มือและฐานข้อมูลความรู้สำหรับให้พนักงานได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงาน [6,8,10] และทุนสัมพันธ์จะรวมถึงความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ขององค์กร [11] ที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการปรับปรุงแนวปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนเพราะถ้าบริษัทมีทรัพยากรที่มีค่า หายาก ไม่สามารถลอกเลียนแบบ และไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนได้ ทรัพยากรเหล่านี้จะถือว่ามีศักยภาพอย่างยิ่งในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนเหนือองค์กรอื่น ๆ [9] พร้อมทั้งมีคุณค่าสำหรับการนำไปกำหนดเป็นกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน [12] โดยการยกระดับจุดแข็งขององค์กรและแก้ไขในจุดด้อยภายใต้ขอบเขตของทรัพยากรที่องค์กรมีอยู่ [13,14] ดังนั้นจึงเป็นข้อพิสูจน์ได้ว่าทุนทางปัญญาเป็นแนวปฏิบัติที่อยู่ในระดับแนวหน้าและสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนขององค์กรได้อย่างแท้จริง [15]

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าทุนทางปัญญาสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน [7] และสร้างผลประกอบการที่ยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วนธุรกิจได้ [16–18] แต่ในปัจจุบันมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางปัญญากับความยั่งยืนจำนวนไม่มากนัก [8,11] โดยเฉพาะในภาคส่วนธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นหนึ่งในสถาบันการเงินระดับจุลภาคที่มีเม็ดเงินจำนวนมหาศาลหมุนเวียนในระบบ [19] ทุนทางปัญญาจึงเป็นกลไกสำคัญที่สหกรณ์ออมทรัพย์ควรนำมาปรับใช้หรือกำหนดเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อมุ่งพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรให้สามารถเติบโตได้ในโลกที่มีการแข่งขันสูงทางธุรกิจ การที่สหกรณ์นำทุนทางปัญญามากำหนดเป็นกลยุทธ์ใช้ในการดำเนินงานนั้นไม่ใช่เพียงแค่สามารถจัดการกับการดำเนินงานขององค์กรให้ก้าวทันโลกและเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางปัญญาและองค์ประกอบของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ นโยบาย และเป้าหมายขององค์กร เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน และสร้างผลประกอบการที่ยั่งยืนต่อวงการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional survey research method) ใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางปัญญาและองค์ประกอบทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,467 สหกรณ์ [20] ในการนี้มีสหกรณ์ให้การตอบรับและตอบแบบสอบถาม และมีความสมบูรณ์จำนวน 590 สหกรณ์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling method) เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนขบวนการสหกรณ์และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิกสหกรณ์ผ่านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานต่าง ๆ ของสหกรณ์ เพื่อสร้างผลประกอบการที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ ปี โดยงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 วาระ เพื่อลดปัญญาความเอนเอียงที่เกิดจากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง [21] และผู้วิจัยได้ทำการตั้งคำถามเพื่อคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง เช่น ท่านเป็นผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 วาระใช่หรือไม่

การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวัดซึ่งได้รับการดัดแปลงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต โดยผู้วิจัยนำมาปรับปรุงและแปลเป็นภาษาไทยเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน โดยข้อคำถามเกี่ยวกับอิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ (1) ทุนมนุษย์ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 4 ข้อ (2) ทุนโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามจำนวน 3 ข้อ (3) ทุนสัมพันธ์ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 4 ข้อ ซึ่งพัฒนามาจากงานวิจัยของ Kaawaase, Bananuka [6], Bontis, Ciambotti [18] และ (4) มิติด้านการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 6 ข้อ ซึ่งพัฒนามาจากงานวิจัยของ Bananuka, Tumwebaze [10] แต่ละคำถาม มีคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ซึ่งกำหนดค่าตามวิธีของ Likert 5 ระดับให้เลือก โดย 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 5 หมายถึง เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับข้อความนั้น ๆ

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่ออธิบายลักษณะภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามและระดับความคิดเห็น และสถิติอนุมาน (Inferential statistics) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่มีความสัมพันธ์แบบเส้นตรง ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และให้ผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือ [22] ทั้งนี้ยังเป็นสถิติที่นักวิจัยนิยมใช้เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม รวมทั้งสามารถสร้างสมการสำหรับการพยากรณ์ตัวแปรตามเมื่อทราบค่าตัวแปรต้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความของตัวแปรที่ทำการศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คำจำกัดความของตัวแปรที่ทำการศึกษาในการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

Variable	Acronym	Variable description
Dependent variable		
การเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย	SGC	วัดจากตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม (ES) สังคม (SS) และเศรษฐกิจ (ECS)
Predictor variable		
ทุนทางปัญญา	IC	วัดจากค่าเฉลี่ยของข้อคำถามในทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนสัมพันธ์
ทุนมนุษย์	HC	วัดจากค่าเฉลี่ยของคำถามตามวิธีของ Likert 5
ทุนโครงสร้าง	SC	วัดจากค่าเฉลี่ยของคำถามตามวิธีของ Likert 5
ทุนสัมพันธ์	RC	วัดจากค่าเฉลี่ยของคำถามตามวิธีของ Likert 5
Control variable		
อายุของสหกรณ์ออมทรัพย์	AGE	ตัวแปรหุ่นกำหนดให้ 0 ถ้าสหกรณ์มีอายุน้อยกว่า 5 ปี และ 1 ถ้าสหกรณ์มีอายุมากกว่า 5 ปีขึ้นไป
ทุนดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์	CAP	ตัวแปรหุ่นกำหนดให้ 0 ถ้าสหกรณ์มีทุนต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท และ 1 ถ้าสหกรณ์มีทุนมากกว่า 1,000 ล้านบาทขึ้นไป
กำไรของสหกรณ์ออมทรัพย์	PRO	ตัวแปรหุ่นกำหนดให้ 0 ถ้าสหกรณ์มีกำไรในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา และ 1 ถ้าสหกรณ์ขาดทุนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา
	β_0	ค่าคงที่
	ε_j	ค่าคลาดเคลื่อน

โดยสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการ 1: $SGC = \beta_0 + \beta_1 AGE + \beta_2 CAP + \beta_3 PRO + \varepsilon_j$

สมการ 2: $SGC = \beta_0 + \beta_1 AGE + \beta_2 CAP + \beta_3 PRO + \beta_4 IC + \varepsilon_j$

สมการ 3: $SGC = \beta_0 + \beta_1 AGE + \beta_2 CAP + \beta_3 PRO + \beta_4 HC + \beta_5 SC + \beta_6 RC + \varepsilon_j$

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องอิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย จำนวน 590 สหกรณ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทั้งหมด 619 สหกรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลพบว่า มีแบบสอบถามที่ตอบไม่ครบถ้วน จำนวน 29 สหกรณ์ คงเหลือ 590 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 95 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก [23] โดยผู้บริหารระดับสูงที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 366 คน คิดเป็นร้อยละ 62 มีอายุระหว่าง 36-55 ปี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 30 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 42 ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์มาแล้วมากกว่า 1 วาระ จำนวน 590 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ค่าความเชื่อมั่นและวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถาม

งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟ่า (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งต้องมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ถึงจะอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ [24] การวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถาม ซึ่งแต่ละข้อคำถามจะต้องมีค่าน้ำหนักปัจจัยมากกว่า 0.50 ถึงจะอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ [25] รวมถึงพิจารณาการกระจายของข้อมูล โดยดูจากความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ของข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นและวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถาม

หัวข้อ	Factor loading	Skewness	Kurtosis
ทุนมนุษย์ Cronbach alpha = 0.91			
องค์กรมีพนักงานที่ขับเคลื่อนการทำงานได้ด้วยตนเอง	0.69	- 0.26	- 0.69
พนักงานขององค์กรมีความเชี่ยวชาญระดับสูง	0.67	- 0.25	- 0.57
พนักงานขององค์กรสามารถทนต่อแรงกดดันจากการทำงานได้	0.67	- 0.31	- 0.43
พนักงานขององค์กรมีแรงจูงใจในการทำงานสูง	0.68	- 0.16	- 0.82
ทุนโครงสร้าง Cronbach alpha = 0.90			
นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับปรุงประสิทธิภาพองค์กร	0.62	- 0.17	- 0.83
ระบบการทำงานขององค์กรทำให้พนักงานสามารถบริการลูกค้าขององค์กรได้	0.63	- 0.25	- 0.88
เครือข่ายระบบข้อมูลขององค์กรทันสมัยอยู่เสมอ	0.54	- 0.17	- 0.84
ทุนสัมพันธ์ Cronbach alpha = 0.83			
องค์กรยังคงติดต่อกับสมาคมภาคส่วนต่าง ๆ เป็นประจำ	0.63	- 0.34	- 0.25
พนักงานขององค์กรมักให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา	0.65	- 0.22	- 0.35
ความร่วมมือภายในองค์กรดำเนินไปอย่างราบรื่น	0.57	- 0.12	- 0.36

ตารางที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นและวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถาม (ต่อ)

หัวข้อ	Factor loading	Skewness	Kurtosis
พนักงานทุกคนขององค์กรแบ่งปันความรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	0.63	- 0.37	- 0.31
การเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย Cronbach alpha = 0.83			
ปริมาณวัสดุที่ใช้ไป	0.55	- 0.35	- 0.39
ปริมาณวัสดุที่ใช้ไปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่	0.53	- 0.45	- 0.36
จำนวนผลประโยชน์หรือสวัสดิการที่มอบให้แก่พนักงานประจำ เช่น การลาคลอดบุตร	0.69	- 0.46	- 0.71
จำนวนการลาออกของพนักงาน	0.69	- 0.41	- 0.73
จำนวนพนักงานใหม่ที่ได้รับการว่าจ้าง	0.67	- 0.41	- 0.57
กำไร(ขาดทุน)ที่องค์กรทำได้	0.58	- 0.12	- 0.57

จากตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ค่า Cronbach alpha พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.83 - 0.91 ซึ่งมีความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับสูงและการวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.53 - 0.69 แสดงให้เห็นว่าทุกข้อคำถามมีค่าน้ำหนักปัจจัยอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของทุนทางปัญญา องค์ประกอบของทุนทางปัญญา และการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

ตัวแปร	CSG	ES	SS	ECS	IC	HC	SC	RC	AGE	CAP	PRO
Mean	3.252	3.223	3.889	3.144	3.157	3.190	3.093	3.186	0.529	0.800	0.607
S.D.	0.772	0.977	1.059	1.048	0.717	0.970	1.070	0.794	0.500	0.400	0.489
CSG	1										
ES	.687***	1									
SS	.815***	.370***	1								
ECS	.745***	.211**	.445**	1							
IC	.559***	.297***	.503***	.450***	1						
HC	.435***	.275***	.391***	.309***	.794***	1					
SC	.373***	.197***	.370***	.267***	.780***	.396***	1				
RC	.481***	.205***	.385***	.483***	.688***	.397***	.281***	1			
AGE	.086*	.026	.074	.091*	.044	.000	.078	.015	1		
CAP	.081*	.073	.033	.077	.016	-.002	.025	.012	-.005	1	
PRO	.152***	.036	.154***	.147***	.087*	.034	.104*	.055	-.012	.776***	1

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของทุนทางปัญญา องค์ประกอบของทุนทางปัญญา ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนสัมพันธ์ และการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ทุนทางปัญญามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.16 (S.D. = 0.72) ทุนมนุษย์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.19 (S.D. = 0.97) ทุนโครงสร้างมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.09 (S.D. = 1.07) ทุนสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.19 (S.D. = 0.79) และการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.25 (S.D. = 0.77) การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงของทุนทางปัญญาและองค์ประกอบของทุนทางปัญญา ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนสัมพันธ์ และการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างรุนแรงระหว่างตัวแปรหลักที่ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย (γ=0.559***, p < 0.001) ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกของทุนทางปัญญาจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกของแนวทางการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย นอกจากนี้ทุนมนุษย์ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย (γ = 0.435**, p < 0.001) ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงหนึ่งหน่วยในทุนมนุษย์นำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยได้ 43.50% นอกจากนี้ทุนโครงสร้างยังมีความสัมพันธ์ต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย (γ = 0.373***, p < 0.001) ผลลัพธ์นี้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงหนึ่งหน่วยในทุนโครงสร้างนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยได้ 37.30% และทุนสัมพันธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย (γ = 0.481***, p < 0.001) ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงหนึ่งหน่วยในทุนสัมพันธ์นำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยได้ 48.10% สำหรับตัวแปรควบคุมพบว่า ตัวแปรด้านอายุของสหกรณ์ออมทรัพย์ (γ = 0.086*, p < 0.05) ทุนดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ (γ = 0.081*, p < 0.05) และกำไรของสหกรณ์ออมทรัพย์ (γ = 0.152***, p < 0.001) ตามลำดับ มีความสัมพันธ์กับแนวทางการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ซึ่งหมายความว่าแบบจำลองของการวิจัยครั้งนี้ได้รับผลกระทบจากปัจจัยเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณระหว่างทุนทางปัญญา องค์ประกอบของทุนทางปัญญา และการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

Item	Model 1	Model 2	Model 3	Tolerance	VIF
Constant	2.983	1.181	1.033		
Independent variables					
Intellectual capital		0.589***		0.991	1.009
Human capital			0.182***	0.753	1.327
Structural capital			0.127***	0.817	1.224
Relational capital			0.324***	0.823	1.215
Control variables					
Cooperative age	- 0.127	- 0.077	- 0.066		

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณระหว่างทุนทางปัญญา องค์ประกอบของทุนทางปัญญา และการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย (ต่อ)

Item	Model 1	Model 2	Model 3	Tolerance	VIF
Cooperative capital	0.160*	0.142*	0.143*		
Cooperative profitability	0.342***	0.288**	0.225**		
Model summary					
Model F	6.592	71.991	52.103		
R square	0.033	0.330	0.349		
Adjust R square	0.028	0.325	0.342		
F change	6.592	71.991	52.103		
Durbin Watson		1.883	1.887		
Note(s): *p< 0.05, **p< 0.01, ***p< 0.001					
Source(s): Primary data					

หมายเหตุ: ตัวแปรตาม คือ การเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาจากค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance inflation factor: VIF) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 1.009 –1.327 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าทุกตัวแปรของงานวิจัยนี้ไม่มีความสัมพันธ์ร่วมกันจนเกิดปัญหา Multicollinearity [23]

จากการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression analysis) ในสมการที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบผลรวมของทุนทางปัญญา ซึ่งพบว่า ทุนทางปัญญามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลดังกล่าวสามารถอธิบายความผันแปรของการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยได้ 33.00% และในสมการที่ 3 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบในแต่ละองค์ประกอบของทุนทางปัญญา ซึ่งพบว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนสัมพันธ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ด้วยเช่นกัน ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลดังกล่าวสามารถอธิบายความผันแปรของการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยได้ 34.90%

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาอิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่าทุนทางปัญญามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ทุนทางปัญญาถือเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดขององค์กรโดยเฉพาะองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถของพนักงานซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้ยังถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับภาคส่วนธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย เพราะไม่สามารถลอกเลียนแบบหรือทดแทนได้ [18] ดังนั้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่เหนือกว่าคู่แข่ง สหกรณ์ออมทรัพย์จำเป็นต้องพัฒนาทุนทางปัญญาขององค์กรอยู่

ตลอดเวลาและใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด [26] สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bananuka, Tumwebaze [10] ซึ่งพบว่า ทุนทางปัญญามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อรายงานผลการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนของสถาบันการเงินในประเทศยูกันดา โดยผลการศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากร (Resource base view theory) ที่ระบุว่า องค์กรใดที่มีทรัพยากรที่ยากจะเลียนแบบ ไม่สามารถหาสิ่งใดทดแทนได้ และหายาก จะเกิดข้อได้เปรียบทางการแข่งขันมากกว่าองค์กรที่ไม่มีทรัพยากรเหล่านี้อยู่เลย [27]

ไม่ใช่เพียงแต่ทุนทางปัญญาเท่านั้นที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แต่เมื่อทำการศึกษาถึงองค์ประกอบย่อยของทุนทางปัญญา พบว่า ทุนมนุษย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ทุนมนุษย์เปรียบเสมือนมิติหลักในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์สร้างความแข็งแกร่งในทุนมนุษย์ เช่น การฝึกอบรมจนพนักงานเกิดทักษะและความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ รวมถึงมีทัศนคติที่ดีทั้งต่องานและองค์กร สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานของวิจัยของ Kamukama [7] ซึ่งพบว่า ทุนมนุษย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสถาบันการเงินในระดับจุลภาค ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเพิ่มฐานความรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติในทุนมนุษย์มีความสำคัญอย่างมากสำหรับสถาบันการเงินระดับจุลภาค องค์กรเองก็ต้องค้นหาความสามารถเฉพาะตัวของพนักงานในการให้บริการลูกค้าที่ดีกว่าพนักงานในอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งจะทำให้องค์กรอยู่ในตำแหน่งที่สร้างความสามารถทางการแข่งขันได้ดีขึ้น ทั้งนี้ยังพบว่าทุนโครงสร้างมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ทุนโครงสร้างเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้เกิดแก่สมาชิกสหกรณ์โดยสะท้อนผ่านผลการดำเนินงานประจำปี เนื่องจากปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์เกิดการแข่งขันกันอย่างมาก กระบวนการสร้างความแข็งแกร่งไม่ว่าจะเป็นในเชิงนโยบาย หรือวัฒนธรรมองค์กร ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิกและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีต่อขบวนการสหกรณ์ ทั้งนี้ยิ่งถ้าทุนโครงสร้างเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างพนักงานในองค์กรจะถือได้ว่าองค์กรนั้นมีทุนโครงสร้างที่ดี เพราะจะส่งผลให้สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถอยู่รอดในสภาวะที่มีการแข่งขันสูงและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนตลอดไป สอดคล้องกับงานของวิจัยของ Kaawaase, Bananuka [6] ซึ่งพบว่า ทุนโครงสร้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องทุนโครงสร้างเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญ เพราะถ้าองค์กรไม่มีองค์ความรู้ การจัดระบบงานที่ดี โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมและยืดหยุ่นก็ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทุนสัมพันธ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ทุนสัมพันธ์เป็นทุนที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ เพราะถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถดำรงอยู่ได้ เช่น สมาชิก หรือผู้มีส่วนได้เสีย ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์ขาดสมาชิกของสหกรณ์ไปจะส่งผลให้ไม่มีทุนมาดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นแก่ธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ เพราะสหกรณ์ดำเนินงานด้วยทุนหลัก ๆ มาจากทุนเรือนหุ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ได้รับมาจากสมาชิกทั้งสิ้น ทั้งนี้ทุนสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamukama [7] ซึ่งพบว่า ทุนสัมพันธ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสถาบันการเงินในระดับจุลภาค เนื่องจากถ้าองค์กรขาดการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าหรือผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกไปจะทำให้การดำรงอยู่ขององค์กรเป็นไปได้ยาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ควรให้ความสำคัญกับทุนทางปัญญาในทุก ๆ องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้าง และทุนสัมพันธ์ เพราะทุนทางปัญญาถือเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าขององค์กร ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ และไม่สามารถทดแทนได้ สหกรณ์จะต้องหาวิธีนำทุนทางปัญญาไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติที่มีในตัวพนักงานมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก และผู้มีส่วนได้เสียตลอดจนนำไปสู่การสร้างการเติบโตให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงอิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนในบริบทของธุรกิจอื่นเพิ่มเติม โดยเฉพาะในภาคส่วนธุรกิจขนาดใหญ่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างที่กว้างมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาตัวแปรด้านนโยบายของผู้บริหารเกี่ยวกับความมุ่งมั่นการใช้ทุนทางปัญญาเพิ่มเติม เพราะการตัดสินใจใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้บริหาร

2.3 ควรเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาพัฒนาแบบสอบถามเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดในเชิงลึกเพิ่มมากขึ้น

2.4 ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่ออิทธิพลของทุนทางปัญญาต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย เพื่อให้สหกรณ์รับรู้ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพและพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดีจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) และสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่อำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Yusliza MY, Yong JY, Tanveer MI, Ramayah T, Noor Faezah J, Muhammad Z. A structural model of the impact of green intellectual capital on sustainable performance. Journal of Cleaner Production. 2020.
2. Tilt CA, Qian W, Kuruppu S, Dissanayake D. The state of business sustainability reporting in sub-Saharan Africa: an agenda for policy and practice. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal. 2021; 12(2): 267–96.
3. Van Buren III HJ. The value of including employees: a pluralist perspective on sustainable HRM. Employee Relations. 2020; 44(3): 686-01
4. Yang Y, Orzes G, Jia F, Chen L. Does GRI Sustainability Reporting Pay Off? An Empirical Investigation of Publicly Listed Firms in China. Business & Society. 2021; 60(7): 1738–72.

5. Islam T, Khan MM, Ahmed I, Mahmood K. Promoting in-role and extra-role green behavior through ethical leadership: mediating role of green HRM and moderating role of individual green values. International Journal of Manpower. 2021; 42(6): 1102–23.
6. Kaawaase TK, Bananuka J, Peter Kwizina T, Nabaweesi J. Intellectual capital and performance of small and medium audit practices: The interactive effects of professionalism. Journal of Accounting in Emerging Economies. 2019; 10(2): 165–89.
7. Kamukama N. Intellectual capital: company's invisible source of competitive advantage. Competitiveness Review. 2013; 23(3): 260–83.
8. Bananuka J, Tauringana V, Tumwebaze Z. Intellectual capital and sustainability reporting practices in Uganda. Journal of Intellectual Capital. 2021.
9. Kianto A, Sáenz J, Aramburu N. Knowledge-based human resource management practices, intellectual capital and innovation. Journal of Business Research. 2017; 81: 11–20.
10. Bananuka J, Tumwebaze Z, Orobia L. The adoption of integrated reporting: a developing country perspective. Journal of Financial Reporting and Accounting. 2019; 17(1): 2–23.
11. Yusoff YM, Omar MK, Kamarul Zaman MD, Samad S. Do all elements of green intellectual capital contribute toward business sustainability? Evidence from the Malaysian context using the Partial Least Squares method. Journal of Cleaner Production. 2019; 234: 626–37.
12. Nguyen DT, Le TDQ, Ho TH. Intellectual Capital and Bank Risk in Vietnam—A Quantile Regression Approach. Journal of Risk and Financial Management. 2021; 14(1): 27-42.
13. Inkinen H, Kianto A, Vanhala M, Ritala P. Structure of intellectual capital – an international comparison. Accounting, Auditing & Accountability Journal. 2017; 30(5): 1160–83.
14. Journeault M, Levant Y, Picard C-F. Sustainability performance reporting: A technocratic shadowing and silencing. Critical Perspectives on Accounting. 2021; 74: 1021-45.
15. Trarintya MAP, Wiagustini NLP, Artini LS, Ramantha IW. INTELLECTUAL CAPITAL ON CULTURAL SUSTAINABILITY PRACTICES IN MICROFINANCE AT BALI. Academy of Strategic Management Journal. 2021; 20(4): 19-38.
16. Jordão RVD, Almeida VR de. Performance measurement, intellectual capital and financial sustainability. Journal of Intellectual Capital. 2017; 18(3): 643–66.
17. Hussinki H, Ritala P, Vanhala M, Kianto A. Intellectual capital, knowledge management practices and firm performance. Journal of Intellectual Capital. 2017; 18(4): 904–22.
18. Bontis N, Ciambotti M, Palazzi F, Sgro F. Intellectual capital and financial performance in social cooperative enterprises. Journal of Intellectual Capital. 2018; 19(4): 712–31.
19. Cooperative Promotion Department. Cooperative Business Volume for 2021 [Internet]. 2021 [updated 2021 Aug 31; cited 2022 Feb 26]. Available from: https://drive.google.com/file/d/1YKbLk6xK3mzgQc_fVg9QU5hUy9qEB8Fb/view

20. Cooperative Promotion Department. Total Cooperatives in Thailand [Internet]. 2022 [updated 2022 Mar 31; cited 2022 Apr 1]. Available from: https://drive.google.com/file/d/15UBwJCiZDQmiDquAWKEDY1O7_cOTahN3/view
21. Podsakoff PM, Organ DM. “Self-reports in organizational research: problems and prospects”. Journal of Management. 1986; 12(4): 531-544.
22. Green SB. How Many Subjects Does It Take To Do A Regression Analysis. Multivariate Behavioral Research. 1991; 26(3): 499–510.
23. Baruch Y. Response rates in academic studies-a comparative analysis. Human Relations. 1999; 52(4): 421- 434.
24. Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE. Multivariate Data Analysis. 7th ed. Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall; 2010.
25. Hair JF, Black B, Babin B, Anderson RE, Tatham RL. Multivariate data analysis, 6th ed. Upper Saddle River. New Jersey: Pearson; 2005.
26. Bayraktaroglu AE, Calisir F, Baskak M. Intellectual capital and firm performance: an extended VAIC model. Journal of Intellectual Capital. 2019; 20(3): 406–25.
27. Bananuka J, Tumwebaze Z, Musimenta D, Nuwagaba P. Determinants of adoption of International Financial Reporting Standards in Ugandan micro finance institutions. African Journal of Economic and Management Studies. 2019; 10(3): 336–55.